

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВННІЕ ЗУНУ

Борис ПОГРІЩУК

“31 08” 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проєктора з науково-педагогічної
роботи ЗУНУ

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

“31 08” 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

«ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВЧЕНЬ»

Ступінь вищої освіти – «Бакалавр»

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність: 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма: «Економіка»

Кафедра правознавства і гуманітарних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції	Практичні	ІРС	Тренінг, КПЗ	СРС	Разом	Екзамен, залік
Денна	1	1	30	30	4	8	48	120	Екзамен, 1
Заочна	1	1	8	4	-	-	108	120	Екзамен, 1

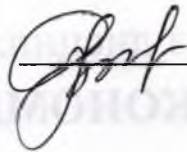
Вінниця – ВННІЕ ЗУНУ – 2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 10 від 23.06.2023 р.).

Робочу програму склала викладач кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін Ірина ГРИЩЕНКО.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін, протокол № 1 від 28 серпня 2023 року.

Завідувач кафедри
д.ю.н., професор

Ірина СВІТЛАК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 051 «Економіка», протокол № 1 від 30 серпня 2023 року.

Голова групи забезпечення спеціальності,
051 «Економіка»,
д.е.н., професор

Віктор КОЗЮК

№ п/п	Ім'я	П.І.О.	Посада	Підпис	Печатка	Дата	Значення
1	Грищенко Ірина	Грищенко Ірина	Викладач				
2	Козюк Віктор	Козюк Віктор	Голова групи				

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Історія економічних вчень»

1. Опис дисципліни «Історія економічних вчень»

Перший заліковий кредит		
Дисципліна	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Історія економічних вчень		
Кількість кредитів ECTS	Галузь знань	Статус дисципліни
4	05 «Соціальні та поведінкові науки»	обов'язкова професійної підготовки Мова навчання українська
Кількість залікових модулів	Спеціальність	Рік підготовки
	051 «Економіка»	Денна – 1 Заочна – 1
4	Освітньо-професійна програма: «Економіка»	Семестр
		Денна – 1 Заочна – 1
Кількість змістовних модулів	Ступінь вищої освіти – «Бакалавр»	Лекції
		Денна – 30 год. Заочна - 8 год.
2		Практичні заняття
		Денна – 30 год. Заочна - 4 год.
Загальна кількість годин		Самостійна робота
		Денна – 48 год. Заочна - 108 год. Тренінг, КПЗ: Денна – 8 годин
120		Індивідуальна робота
		4 години
Тижневих годин:		Вид підсумкового контролю
Денна форма навчання		
8 годин		
з них аудиторних – 4 години		екзамен

2. Мета й завдання вивчення дисципліни «Історія економічних вчень»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Метою вивчення дисципліни є формування знань і фахових компетентностей на основі структурно-цілісного усвідомлення та творчо-критичного осмислення історичного процесу зародження, становлення й розвитку економічної теорії; з'ясування методологічних засад, концептуальних основ, категоріального апарату та практичного значення основних для того чи іншого історичного періоду економічних учень, течій і напрямів дослідження. Ця дисципліна ставить за мету дізнатися про висунуті та апробовані часом методи дослідження економіки та можливості їх застосування у наш час.

2.2. Завдання вивчення дисципліни.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія економічних вчень» є:

- ознайомитися з історичними процесами еволюції економічної теорії;
- ознайомитися з передумовами виникнення і розвитку економічних ідей та теорій як способу пізнання;
- ознайомитися з видатними персоналіями економічної науки, їхнім особистим внеском у світову скарбницю економічної теорії;
- ознайомитися з внеском у фундаментальну економічну науку українських науковців;
- вивчити історико-економічний аналіз явищ і процесів економічного життя суспільства;
- набути умінь і навичок економічного мислення;
- розвинути вміння систематизації та узагальнення інформації;
- розвинути вміння формулювання обґрунтованих висновків.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

- розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Вивчення дисципліни «Історія економічних вчень» базується на знаннях, отриманих з таких дисциплін, як «Історія України», «Всесвітня історія», «Географія».

2.5. Програмні результати навчання.

- розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем;
- пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки;

- вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

3. Програма навчальної дисципліни «Історія економічних вчень»

Змістовий модуль 1. Економічна думка від зародження до вершини класиків

Тема 1. Історія економічних вчень як наука

Важливість вивчення історії економічної науки. Предмет історії економічних вчень та його еволюція. Загальні поняття: «економічні ідеї», «економічна теорія», «економічне вчення», «наукова школа», «течії і напрями в науці». Функції та завдання навчального курсу. Взаємозв'язок розвитку цивілізаційної культури та економічної думки. Співвідношення теорії та практики, теорії та ідеології, теорії та політики. Позитивна та нормативна складові економічної теорії. Наукові підходи до періодизації історії економічних вчень. Особливості історичних періодів еволюції економічної думки за предметним полем та методом дослідження. Основні проблеми теоретико-економічних дискусій у наш час.

Тема 2. Економічна думка Стародавнього світу

Економічна думка Стародавнього Сходу. Особливості економічного розвитку країн Стародавнього Сходу. Єгипет: батьківські листи-настанови. Вавілонія: кодекс законів Хаммурапі. Китай: конфуціанство, легізм, даосизм. Індія: трактат “Артхашастра”. Економічна думка Античного світу. Особливості економічного розвитку грецьких полісів. Праці старогрецьких філософів: Ксенофонта, Платона, Аристотеля. Основні проблеми: поняття багатства та його джерела (оцінка ролі землеробства, торгівлі, грошей, поділу праці), методи раціонального ведення господарства. Поняття економіки та її цілі: накопичення чи споживання. Поява елементів наукового аналізу. Мінові пропорції. Природа грошей: номіналізм, принцип безплідності грошей. Економічна думка Стародавнього Риму: Катон Старший, Варрон, Колумелла.

Тема 3. Економічна думка епохи Середньовіччя

Особливості середньовічної економіки, політики і культури. Релігійно-моральний характер філософсько-економічної думки. Концепція “соціальної фізики” Ібн Халдуна. Економічні погляди каноністів пізнього Середньовіччя. Догматизм і схоластика. Тома Аквінський: концепція “справедливої ціни” і “справедливого прибутку”. Прогресивні ідеї Ніколя Орезма: проблема «порчі грошей», зачатки кількісної (металістичної) теорії грошей. Соціально-економічні утопії пізнього Середньовіччя. “Утопія” Т. Мора. “Місто сонця” Т. Кампанелли. Меркантилізм як перша економічна школа. Передумови виникнення меркантилізму. Основи меркантилізму: проблема національного багатства, гроші як багатство, зовнішня торгівля – головне джерело багатств

ва. Еволюція вчення: ранній і пізній меркантилізм. Теорія грошового балансу. Теорія торговельного балансу. Споживання як стимул економічного розвитку. Обґрунтування політики протекціонізму. Історичне місце та сучасне значення меркантилізму.

Тема 4. Зародження класичної економічної науки

Передумови зародження класичної економічної науки. Епоха Відродження. Нові підходи у філософії: анти-схоластика, емпіризм Ф. Бекона, раціоналізм Р. Декарта, принцип індивідуалізму Гоббса, поняття природних законів Юма, егоїзм як основа загального добробуту (Гельвецій, МанDEVІЛЬ). Успіхи природничих наук: дослід, експеримент, математика, моделювання. Етапи еволюції класичної економічної школи. Зародження класичної економічної науки в Англії. В. Петті: пошук «природних» основ економічних категорій (природна ціна, природний рівень заробітної плати, природна рента), двофакторна модель вартості, ціна землі, поява земельного кадастру та статистики. Д. Юм: поняття природних законів в економіці і недоцільність втручання держави в економіку; кількісна теорія грошей і концепція нейтральності грошей. Р. Кантільон: природа підприємництва і його прибутку, проблема відтворення.

Тема 5. Класична школа політичної економії

А. Сміт як основоположник класичної школи політичної економії. Концепція “економічної людини”. Принцип “невидимої руки” і концепція ліберальної економічної політики. Поділ праці та її продуктивність – основні чинники росту економіки і національного багатства. Теорія вартості і доходів. Продуктивна і непродуктивна праця. Ощадливість – основа нагромадження капіталу. Поняття капіталу та його структура. Догма Сміта. Ж.-Б. Сей як класик політичної економії. Теорія трьох факторів виробництва та основних видів доходів. Концепція підприємця і підприємницького доходу. Принцип «пропозиція створює попит». Закон ринків («догма Сея»). Т. Мальтус як класик політичної економії. Закон народонаселення. Принцип спадної родючості землі. Теорія вартості і прибутку. Критика «догми Сміта» та рекомендації по вирішенню проблеми перевиробництва (теорія «третьох осіб»).

Тема 6. Альтернативи класичній школі політичної економії

Критичне переосмислення ідей класичної економічної школи. Ж. Сімонді: критика «догми Сея», теорія недоспоживання і криз перевиробництва. В. Сеніор: теорія «утримання капіталіста». Ф. Бастіа: «гармонія інтересів». Г. Кері: цінність людини понад усе. Історична школа в економічній теорії. Ф. Ліст: історичний метод, критика класичної школи політичної економії; вчення про «національну економію», «виховний протекціонізм», стадії господарського розвитку, продуктивні сили нації. Стара історична школа в Німеччині (В. Рошер, Б. Гільдебранд, К. Кніс): історичне бачення еволюції національного господарства, ідеологічна опозиція класичній школі.

Тема 7. Економічні теорії соціалістичної орієнтації

Економічні ідеї утопічного соціалізму. А. Сен-Сімон: проєкт нової індустріальної системи. Ш. Фур'є: вчення про асоціацію (фаланги). Р. Оуен: проєкт «трудових грошей» і «справедливого обміну»; економічні експерименти (створення кооперативних общин). Критичний соціалізм П. Прудона: критика сучасного капіталізму, захист дрібної приватної власності, теорія «конституційованої» вартості, проєкт реорганізації обміну і ліквідації грошей. Ф. Лассаль: «залізний закон заробітної плати робітників».

Тема 8. Маржиналізм та утвердження неокласичної традиції в економічній теорії

Передумови виникнення та сутність маржиналізму. Зміна предмету економічної теорії: перехід від політичної економії до економіксу, «чиста теорія», мікроекономічний аналіз. Зміна методу: кількісний і функціональний аналіз. Попередники маржиналізму: Й. фон Тюнен, Г. Госсен, А. Курно. В. Джевонс: математичний метод, теорія корисності, «хрест Джевонса». Австрійська школа граничної корисності. Предмет науки: господарюючий суб'єкт і його вибір. Методологія: принцип індивідуалізму, суб'єктивно-психологічний аналіз, неприйняття математичних методів. Теорія граничної корисності. Цінність і корисність. Таблиця К. Менгера. Закон Ф. Візера. Психологічна теорія відсотка О. Бем-Баверка. Концепція альтернативних витрат.

Змістовий модуль 2. Розгалуження економічної теорії.

Тема 9. Кейнсіанство як теорія економічного дирижизму

Передумови виникнення кейнсіанського економічного вчення. Велика Депресія 1929-1933 рр. та криза неокласичного мейнстріму економічної теорії. Економічне вчення Дж.М. Кейнса. Зміна методології аналізу: макроекономічний підхід. Предмет дослідження: механізм функціонування національної економіки та розробка моделей державного регулювання економіки. Економічні агрегати. Аналіз споживання, заощаджень та інвестицій. Основний психологічний закон в економіці. Концепція мультиплікаційних ефектів. Вирішення проблеми «ефективного попиту» та повної зайнятості. Моделі макроекономічної політики.

Тема 10. Інституціоналізм як новий напрям в економічній науці

Передумови виникнення та загальна характеристика інституціоналізму. Предмет аналізу: інституції (інститути). Особливості методології: спорідненість з історичною школою (соціальним напрямом аналізу), виклик економічній ортодоксії. Традиційний (старий) і сучасний (новий) інституціоналізм. Соціально-психологічний інституціоналізм. Т. Веблен: технологічний детермінізм, домінування психологічних факторів, типи інстинктів, дихотомія капіталізму (виробництво та фінансові угоди), поява бездіяльного класу та його роль, «ефект Веблена», теорія революції менеджерів.

Тема 11. Економічний неолібералізм

Передумови відродження економічного лібералізму. Ідейні та методологічні основи неолібералізму. Непохитність ліберальних поглядів Л. Мізеса і Ф. Гайєка. Концепція спонтанного ринкового порядку. Розробка принципів монетарної політики. Критика теорії і практики соціалізму та вчення Дж. М. Кейнса. Еволюція теорій неолібералізму в Німеччині та Франції. Особливості німецького ордолібералізму. Концепція ідеальних типів господарських систем В. Ойкена. Теорія соціального ринкового господарства та її практична реалізація Л. Ерхардом. Теорія «сформованого суспільства». Особливості неолібералізму у Франції. Ідеї Ж.-Л. Рюєфа.

Тема 12. Новітні класичні економічні теорії

Криза кейнсіанської теорії та відродження традиційних класичних поглядів у др. пол. ХХ ст. Характеристика та провідні напрями новітньої економічної класики. Неокласичні теорії економічного зростання. Теорія адаптивних очікувань (М. Фрідмен, Е. Фелпс). Обґрунтування адаптивного типу поведінки за умов інфляційних змін. Теорія раціональних очікувань (Р. Лукас, Т. Сарджент, Н. Уоллес). Обґрунтування раціонального типу економічної поведінки за умов інфляційних змін. «Нова класична макроекономіка». Теорія економіки пропозиції. Стимулювання приватної ініціативи та розвитку виробництва. Обмеження державного впливу на економіку, скорочення обсягів державного бюджету та соціальних витрат. Крива А. Лаффера та необхідність зменшення податкового тиску. Економіка пропозиції та монетаризм як теоретичне підґрунтя політики «рейганоміки» і «тетчеризму».

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Історія економічних вчень»
(денна форма навчання)

Тема	Години					Контрольні заходи
	Лекції	Практичні заняття	СРС	ІРС	Тренінг, КПЗ	
Змістовий модуль 1. Економічна думка від зародження до вершини класиків.						
Тема 1. Історія економічних вчень як наука	2	2	4	2	4	Поточне опитування
Тема 2. Економічна думка Стародавнього світу	2	2	4			
Тема 3. Економічна думка епохи Середньовіччя	2	2	4			
Тема 4. Зародження класичної економічної науки	2	2	4			
Тема 5. Класична школа політичної економії	2	2	4			
Тема 6. Альтернативи класичній школі політичної економії	2	2	4			
Тема 7. Економічні теорії соціалістичної орієнтації	2	2	4			
Тема 8. Маржиналізм та утвердження неокласичної традиції економічної теорії	2	2	4			
Змістовий модуль 2. Розгалуження економічної теорії						
Тема 9. Кейнсіанство як теорія економічного дирижизму	2	2	4	2	4	Поточне опитування
Тема 10. Інституціоналізм як новий напрям в економічній науці	2	2	4			
Тема 11. Економічний неолібералізм	2	2	4			
Тема 12. Новітні класичні економічні теорії	8	8	4			
Всього	30	30	48	4	8	

(заочна форма навчання)

Тема	Години		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
Змістовий модуль 1. Економічна думка від зародження до вершини класиків			
Тема 1. Історія економічних вчень як наука	4	2	9
Тема 2. Економічна думка Стародавнього світу			9
Тема 3. Економічна думка епохи Середньовіччя			9
Тема 4. Зародження класичної економічної науки			9
Тема 5. Класична школа політичної економії			9
Тема 6. Альтернативи класичній школі політичної економії			9
Тема 7. Економічні теорії соціалістичної орієнтації			9
Тема 8. Маржиналізм та утвердження неокласичної традиції економічної теорії			9
Змістовий модуль 2. Розгалуження економічної теорії.			
Тема 9. Кейнсіанство як теорія економічного дирижизму	4	2	9
Тема 10. Інституціоналізм як новий напрям в економічній науці			9
Тема 11. Економічний неолібералізм			9
Тема 12. Новітні класичні економічні теорії			9
Всього	8	4	108

5. Тематика практичних занять з дисципліни «Історія економічних вчень»

Денна форма навчання

Змістовий модуль 1. Економічна думка від зародження до вершини класиків

Практичне заняття 1

Тема 1. Історія економічних вчень як наука

Мета: ознайомлення з визначенням взаємозв'язку розвитку цивілізаційної культури та економічної думки.

Питання для обговорення:

1. Співвідношення теорії та практики, теорії та ідеології, теорії та політики.
2. Позитивна та нормативна складові економічної теорії.
3. Наукові підходи до періодизації історії економічних вчень.
4. Особливості історичних періодів еволюції економічної думки за предметним полем та методом дослідження.

Дискусійне обговорення основних проблем теоретико-економічних дискусій у наш час.

Практичне заняття 2

Тема 2. Економічна думка Стародавнього світу

Мета: ознайомлення з генезою первісних економічних ідей людства.

Питання для обговорення:

1. Економічна думка Стародавнього Сходу.
2. Особливості економічної думки Античності.

Дискусійне обговорення особливостей економічної думки Древнього Риму.

Практичне заняття № 3

Тема 3. Економічна думка епохи Середньовіччя

Мета: ознайомлення з особливостями розвитку економічних знань в умовах середньовіччя; розуміння сутності та значення меркантилістського вчення.

Питання для обговорення:

1. Особливості середньовічної економіки, політики і культури.
2. Концепція “соціальної фізики” Ібн Халдуна.
3. Економічні погляди каноністів. Тома Аквінський.
4. Соціально-економічні утопії пізнього Середньовіччя. “Утопія” Т. Мора. “Місто сонця” Т. Кампанелли.

Дискусійне обговорення меркантилізму як першого економічного вчення, змісту історичного місця та сучасного значення.

Практичне заняття № 4

Тема 4. Зародження класичної школи економічної науки

Мета: ознайомлення з передумовами виникнення класичної економічної науки в Англії та Франції, фізіократичним вченням.

Питання для обговорення:

1. Передумови зародження класичної економічної теорії.
  2. Засновники класичної школи економічної теорії в Англії. В. Петті. Д. Юм. Р. Кантильон.
  3. Зародження класичної економічної науки у Франції. П. Буагільбер.
- Дискусійне обговорення економічних вчень фізіократів.**

Практичне заняття 5

Тема 5. Класична школа політичної економії

Мета: ознайомлення з сутністю та змістом класичної політичної економії, її значенням для подальшого розвитку економічної науки та господарського життя суспільства, персоналіями економістів-класиків.

Питання для обговорення:

1. А. Сміт як основоположник класичної школи політичної економії. Наукова система А. Сміта.
  2. Ж.-Б. Сей як представник класичної школи політичної економії. Закон ринків.
  3. Т. Мальтус як класик політичної економії. Закон народонаселення.
  4. Д. Рікардо як представник класичної школи політичної економії. Принцип порівняльних переваг у міжнародній торгівлі.
  5. Дж. С. Мілль як класик політичної економії. Нові елементи методології аналізу.
- Дискусійне обговорення ідей реформування капіталізму.**

Практичне заняття 6

Тема 6. Альтернативи класичній школі політичної економії

Мета: ознайомлення з сутністю та причинами появи альтернативних економічних класиці теорій.

Питання для обговорення:

1. Критичне переосмислення ідей класичної наукової школи. Економічні погляди Ж. Сімонді, В. Сеніора, Ф. Бастіа, Г. Кері.
  2. Історична школа в економічній теорії. Ф. Ліст. Стара історична школа в Німеччині (В. Рошер, Б. Гільдебранд, К. Кніс).
  3. Нова історична школа та соціальний напрям в політичній економії (Г. Шмоллер, Л. Brentano, К. Бюхер).
- Дискусійне обговорення економічних поглядів М. Вебера.**

Практичне заняття 7

Тема 7. Економічні теорії соціалістичної орієнтації

Мета: формування знань щодо економічних теорій, спрямованих на мирну та революційну заміну капіталізму колективним ладом.

Питання для обговорення:

1. Економічні ідеї утопічного соціалізму (А. Сен-Сімон, Ш. Фур'є, Р. Оуен).

2. Критичний соціалізм П. Прудона.

3. Економічна теорія К. Маркса.

Дискусійне обговорення економічних ідей утопічного соціалізму.

Практичне заняття 8

Тема 8. Маржиналізм та утвердження неокласичної традиції в економічній теорії

Мета: ознайомлення з сутністю і значенням маржиналізму в економічній теорії та господарській практиці, персонального внеску науковців в мікроекономічний аналіз.

Питання для обговорення:

1. Передумови виникнення та сутність маржиналізму.

2. Передвісники маржиналізму: Й. фон Тьонен, Г. Госсен, А. Курно. В. Джевонс.

3. Австрійська школа граничної корисності. К. Менгер. Ф. Візер. О. Бем-Баверк.

Дискусійне обговорення передумов виникнення маржиналізму.

Змістовний модуль 2. Розгалуження економічної теорії.

Практичне заняття 9

Тема 9. Кейнсіанство як теорія економічного дирижизму

Мета: ознайомлення з сутністю та історичними передумовами кейнсіанського перевороту в економічній теорії, цінностями посткейнсіанських і некейнсіанських економічних концепцій.

1. Передумови виникнення кейнсіанського економічного вчення. Економічне вчення Дж.М. Кейнса.

2. Некейнсіанство. Кейнсіансько-неокласичний синтез.

Дискусійне обговорення посткейнсіанських теорій.

Практичне заняття 10

Тема 10. Інституціоналізм як новий напрям в економічній науці

Мета: ознайомлення з сутністю та значенням інституціоналізму для економічної теорії та господарського життя, персональним внеском науковців у цей напрям досліджень.

Питання для обговорення:

1. Передумови виникнення, загальна характеристика та етапи розвитку інституціоналізму. Соціально-психологічний інституціоналізм. Т. Веблена.

2. Соціально-правовий інституціоналізм. Дж. Коммонс.

3. Емпіричний (кон'юнктурно-статистичний) інституціоналізм. У. Мітчелл.
  4. Теорія економічного розвитку та інституційних змін Й. Шумпетера.
  5. Теорія демократизації капіталу. Теорія індустріального і постіндустріального суспільства. Теорія конвергенції Дж. Гелбрейта. Теорія "стадій економічного росту" У. Ростоу.
  6. Теорія інформаційного суспільства Д. Белла. Сучасний неінституціоналізм, особливості його методології та предмет аналізу. Теорема Р. Коуза.
- Дискусійне обговорення** теорії трансакційних витрат О. Вільямсона.

Практичне заняття 11

Тема 11. Економічний неолібералізм

Мета: ознайомлення з сутністю і значенням економічних концепцій неолібералізму та монетаризму, ідейним протистоянням монетаристського та кейнсіанського вчення.

Питання для обговорення:

1. Передумови відродження економічного лібералізму. Непохитність поглядів Л. Мізеса і Ф. Гайека.
2. Еволюція теорій неолібералізму в Німеччині та Франції.
3. Монетаристська економічна теорія. М. Фрідмен. І. Фішер. Монетаризм і кейнсіанство: ідейне протистояння.
4. Грошова теорія економічного циклу. Кількісна теорія грошей і рівняння обміну І. Фішера.

Дискусійне обговорення монетаризму і кейнсіанства: їх ідейного протистояння.

Практичне заняття 12-15

Тема 12. Новітні класичні економічні теорії

Мета: ознайомлення з новітніми економічними концепціями, які поглиблюють класичні уявлення про механізми функціонування ринкової економіки та економічний розвиток людства.

Питання для обговорення:

1. Неокласичні теорії економічного зростання.
2. Теорія раціональних та адаптивних очікувань. "Нова класична макроекономіка".
3. Теорія економіки пропозиції.
4. Теорія еволюційного розвитку економіки та перехідні економіки.

Дискусійне обговорення проблем економічної теорії та їх осмислення в умовах української державності.

Заочна форма навчання

Змістовий модуль 1. Економічна думка від зародження до вершини класиків

Практичне заняття 1

Тема 1. Історія економічних вчень як наука

Мета: ознайомлення з визначенням взаємозв'язку розвитку цивілізаційної культури та економічної думки.

Питання для обговорення:

1. Співвідношення теорії та практики, теорії та ідеології, теорії та політики.
2. Позитивна та нормативна складові економічної теорії.
3. Наукові підходи до періодизації історії економічних вчень.
4. Особливості історичних періодів еволюції економічної думки за предметним полем та методом дослідження.

Дискусійне обговорення основних проблем теоретико-економічних дискусій у наш час.

Тема 2. Економічна думка Стародавнього світу

Мета: ознайомлення з генезою первісних економічних ідей людства.

Питання для обговорення:

1. Економічна думка Стародавнього Сходу.
2. Особливості економічної думки Античності.

Дискусійне обговорення особливостей економічної думки Древнього Риму.

Тема 3. Економічна думка епохи Середньовіччя

Мета: ознайомлення з особливостями розвитку економічних знань в умовах середньовіччя; розуміння сутності та значення меркантилістського вчення.

Питання для обговорення:

1. Особливості середньовічної економіки, політики і культури.
2. Концепція “соціальної фізики” Ібн Халдуна.
3. Економічні погляди каноністів. Тома Аквінський.
4. Соціально-економічні утопії пізнього Середньовіччя. “Утопія” Т. Мора. “Місто сонця” Т. Кампанелли.

Дискусійне обговорення меркантилізму як першого економічного вчення, змісту історичного місця та сучасного значення.

Тема 4. Зародження класичної школи економічної науки

Мета: ознайомлення з передумовами виникнення класичної економічної науки в Англії та Франції, фізіократичним вченням.

Питання для обговорення:

1. Передумови зародження класичної економічної теорії.
  2. Засновники класичної школи економічної теорії в Англії. В. Петті. Д. Юм. Р. Кантильон.
  3. Зародження класичної економічної науки у Франції. П. Буагільбер.
- Дискусійне обговорення** економічних вчень фізіократів.

Тема 5. Класична школа політичної економії

Мета: ознайомлення з сутністю та змістом класичної політичної економії, її значенням для подальшого розвитку економічної науки та господарського життя суспільства, персоналіями економістів-класиків.

Питання для обговорення:

1. А. Сміт як основоположник класичної школи політичної економії. Наукова система А. Сміта.
2. Ж.-Б. Сей як представник класичної школи політичної економії. Закон ринків.
3. Т. Мальтус як класик політичної економії. Закон народонаселення.
4. Д. Рікардо як представник класичної школи політичної економії. Принцип порівняльних переваг у міжнародній торгівлі.
5. Дж. С. Мілль як класик політичної економії. Нові елементи методології аналізу.

Дискусійне обговорення ідей реформування капіталізму.

Тема 6. Альтернативи класичній школі політичної економії

Мета: ознайомлення з сутністю та причинами появи альтернативних економічних класиці теорій.

Питання для обговорення:

1. Критичне переосмислення ідей класичної наукової школи. Економічні погляди Ж. Сімонді, В. Сеніора, Ф. Бастіа, Г. Кері.
2. Історична школа в економічній теорії. Ф. Ліст. Стара історична школа в Німеччині (В. Рошер, Б. Гільдебранд, К. Кніс).
3. Нова історична школа та соціальний напрям в політичній економії (Г. Шмоллер, Л. Brentano, К. Бюхер).

Дискусійне обговорення економічних поглядів М. Вебера.

Тема 7. Економічні теорії соціалістичної орієнтації

Мета: формування знань щодо економічних теорій, спрямованих на мирну та революційну заміну капіталізму колективним ладом.

Питання для обговорення:

1. Економічні ідеї утопічного соціалізму (А. Сен-Сімон, Ш. Фур'є, Р. Оуен).
2. Критичний соціалізм П. Прудона.
3. Економічна теорія К. Маркса.

Дискусійне обговорення економічних ідей утопічного соціалізму.

Тема 8. Маржиналізм та утвердження неокласичної традиції в економічній теорії

Мета: ознайомлення з сутністю і значенням маржиналізму в економічній теорії та господарській практиці, персонального внеску науковців в мікроекономічний аналіз.

Питання для обговорення:

1. Передумови виникнення та сутність маржиналізму.
2. Передвісники маржиналізму: Й. фон Тьонен, Г. Госсен, А. Курно. В. Джевонс.
3. Австрійська школа граничної корисності. К. Менгер. Ф. Візер. О. Бем-Баверк.

Дискусійне обговорення передумов виникнення маржиналізму.

Змістовний модуль 2. Розгалуження економічної теорії.

Практичне заняття 2

Тема 9. Кейнсіанство як теорія економічного дирижизму

Мета: ознайомлення з сутністю та історичними передумовами кейнсіанського перевороту в економічній теорії, цінностями посткейнсіанських і некейнсіанських економічних концепцій.

1. Передумови виникнення кейнсіанського економічного вчення. Економічне вчення Дж.М. Кейнса.
2. Некейнсіанство. Кейнсіансько-неокласичний синтез.

Дискусійне обговорення посткейнсіанських теорій.

Тема 10. Інституціоналізм як новий напрям в економічній науці

Мета: ознайомлення з сутністю та значенням інституціоналізму для економічної теорії та господарського життя, персональним внеском науковців у цей напрям досліджень.

Питання для обговорення:

1. Передумови виникнення, загальна характеристика та етапи розвитку інституціоналізму. Соціально-психологічний інституціоналізм. Т. Веблена.
2. Соціально-правовий інституціоналізм. Дж. Коммонс.
3. Емпіричний (кон'юнктурно-статистичний) інституціоналізм. У. Мітчелл.

4. Теорія економічного розвитку та інституційних змін Й. Шумпетера.
  5. Теорія демократизації капіталу. Теорія індустріального і постіндустріального суспільства. Теорія конвергенції Дж. Гелбрейта. Теорія “стадій економічного росту” У. Ростоу.
  6. Теорія інформаційного суспільства Д. Белла. Сучасний неоінституціоналізм, особливості його методології та предмет аналізу. Теорема Р. Коуза.
- Дискусійне обговорення** теорії трансакційних витрат О. Вільямсона.

Тема 11. Економічний неолібералізм

Мета: ознайомлення з сутністю і значенням економічних концепцій неолібералізму та монетаризму, ідейним протистоянням монетаристського та кейнсіанського вчення.

Питання для обговорення:

1. Передумови відродження економічного лібералізму. Непохитність поглядів Л. Мізеса і Ф. Гайека.
2. Еволюція теорій неолібералізму в Німеччині та Франції.
3. Монетаристська економічна теорія. М. Фрідмен. І. Фішер. Монетаризм і кейнсіанство: ідейне протистояння.
4. Грошова теорія економічного циклу. Кількісна теорія грошей і рівняння обміну І. Фішера.

Дискусійне обговорення монетаризму і кейнсіанства: їх ідейного протистояння.

Тема 12. Новітні класичні економічні теорії

Мета: ознайомлення з новітніми економічними концепціями, які поглиблюють класичні уявлення про механізми функціонування ринкової економіки та економічний розвиток людства.

Питання для обговорення:

1. Неокласичні теорії економічного зростання.
2. Теорія раціональних та адаптивних очікувань. “Нова класична макроекономіка”.
3. Теорія економіки пропозиції.
4. Теорія еволюційного розвитку економіки та перехідні економіки.

Дискусійне обговорення проблем економічної теорії та їх осмислення в умовах української державності.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Комплексне практичне індивідуальне завдання з дисципліни «Історія економічних вчень» охоплює основні теми дисципліни, реалізується у формі конкретизованого для кожного студента наскрізного дослідження та виконується індивідуально під керівництвом викладача.

Метою виконання завдання є формування знань і фахових компетентностей на основі структурно-цілісного усвідомлення та творчо-критичного осмислення історичного процесу зародження, становлення й розвитку економічної теорії; з'ясування методологічних засад, концептуальних основ, категоріального апарату та практичного значення основних для того чи іншого історичного періоду економічних учень, течій і напрямів дослідження.

Завданнями для виконання комплексного практичного індивідуального завдання:

I частина

Дослідити дискусійні підходи до визначених теоретичних понять, опанувати навчальний матеріал і засвоїти теоретичні знання, сформувати здатність самостійно логічно мислити та правильно викладати засвоєний матеріал.

II частина

Формування теоретичних знань, умінь та практичних навичок у галузі економіки, визначення джерел зародження і розвитку сучасних економічних теорій, вивчення сутності економічних систем і закономірностей їхнього розвитку, методів аналізу політико-правового, економічного, соціально-культурного середовища та інфраструктури економічної діяльності; формування знань про історичний розвиток господарств та економічної думки країн Європейської цивілізації для розуміння генезису й закономірностей функціонування економічних систем.

7. Тренінг з дисципліни

Мета тренінгу з дисципліни «Історія економічних вчень» – формування у студентів стратегічного управлінського мислення, цілісного бачення проблем економічного характеру, розвиток навичок щодо проведення економічного дослідження. Успішне проходження тренінгу сприяє посиленню практичної спрямованості у підготовці фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Проведення тренінгу дозволяє:

- забезпечити практичне засвоєння теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення дисципліни «Історія економічних вчень»;
- виробити у студентів навички проведення економічного дослідження;
- інтегрувати теоретичні знання й практичні навички студентів у єдиний комплекс і привести їх у відповідність з поточними потребами ринку праці.

1. Вступна частина має на меті ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

2. Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у студентському колективі, встановленні правил проведення тренінгового заняття (ділової гри) та умов підбиття підсумків. Ознайомлення студентів з роздатковим матеріалом: сценарієм ділової гри, бланками документів, таблицями і т.п.

3. Практична частина реалізується групою чи підгрупами студентів чисельністю у 3-6 осіб шляхом виконання завдань ділової гри чи проблемних питань тренінгового заняття.

4. Підведення підсумків відбувається шляхом обговорення результатів виконаних тренінгових завдань групами чи підгрупами студентів.

Тематика тренінгу:

1. Знайти та проаналізувати зв'язок історії розвитку світової економічної думки та реальних економічних процесів у сучасному світі протягом останніх десятиріч.

2. На основі дослідження сучасних першоджерел дати пояснення політико-економічної нестабільності в Україні.

8. Самостійна робота студентів

Для успішного вивчення і засвоєння дисципліни «Історія економічних вчень» студенти повинні володіти значним обсягом інформації, частину якої вони отримують і опрацьовують шляхом самостійної роботи. Самостійна робота полягає в опрацюванні навчальної і наукової фахової літератури.

№	Тематика
1	Тема 1. Історія економічних вчень як наука
2	Тема 2. Економічна думка Стародавнього світу
3	Тема 3. Економічна думка епохи Середньовіччя
4	Тема 4. Зародження класичної економічної науки
5	Тема 5. Класична школа політичної економії
6	Тема 6. Альтернативи класичній школі політичної економії
7	Тема 7. Економічні теорії соціалістичної орієнтації
8	Тема 8. Маржиналізм та утвердження неокласичної традиції економічної теорії
9	Тема 9. Кейнсіанство як теорія економічного дирижизму
10	Тема 10. Інституціоналізм як новий напрям в економічній науці
11	Тема 11. Економічний неолібералізм
12	Тема 12. Новітні класичні економічні теорії
Разом	

9. Методи навчання

У навчальному процесі застосовуються: лекції; практичні та індивідуальні заняття, групова робота, виконання самостійної роботи, а також метод опитування, тестування

10. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Історія економічних вчень» використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування, тестування;
- презентації результатів виконаних завдань;
- оцінювання результатів модульної контрольної роботи;
- оцінювання комплексного практичного індивідуального завдання;
- оцінювання результатів самостійної роботи студентів;
- наукова дискусія;
- інші види індивідуальних і групових завдань;
- екзамен.

11. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання: Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету (інституту) за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету (інституту).

12. Критерії поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Історія економічних вчень» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4 (екзамен)	Разом
20%	20 %	20 %	40%	100 %
Опитування під час заняття (тема № 1-8 по 2 бали) – макс. 16 балів). Модульна робота – макс. 84 бали	Опитування під час заняття (тема № 9-12 по 4 бали) – макс. 16 балів). Модульна робота – макс. 84 бали	Підготовка КПЗ – макс. 40 балів. Захист КПЗ – макс. 40 балів. Виконання завдань під час тренінгу – макс. 20 балів.	Тестові завдання (20 тестів по 2 бали за тест – макс. 40 балів). Завдання 1 макс. 30 балів) Завдання 2 макс. 30 балів)	

Шкала оцінювання

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90 – 100	відмінно	A (відмінно)
85 – 89	добре	B (дуже добре)
75 – 84		C (добре)
65 – 74	задовільно	D (задовільно)
60 – 64		E (достатньо)
35 – 59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1 – 34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1-12
2.	Проекційний екран	1-12
3.	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Opera, Google Chrome)	1-12
4.	Наявність доступу до мережі Інтернет	1-12
5.	Персональні комп'ютери	1-12
6.	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-12
7.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-12
8.	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-12
9.	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; PowerPoint і т.і.)	1-12

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Акулова Г.В. Моделювання впливу структури суспільних благ на добробут та поведінку економічних агентів з використанням мультиагентного підходу. *Економіка та держава*. 2018. №5. С. 107-110.

2. Козюк В.В. Надмірне нагромадження валютних резервів: роль політичних режимів та незалежності центробанків. *Фінанси України*. 2020. № 4. – С. 27-51. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=69&lang=ru&mode=view&lang=ru&year=2020&issueno=4.

3. Козюк В. Таргетери і не-таргетери інфляції у багатих на ресурси економіках: чи є між ними структурні відмінності? *Банківська справа*. 2018. №3-4. С. 3-21.

4. Мікроекономіка [Текст]: навч. посіб. / О. С. Яцюк ; Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. - Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. - 189 с.

5. Несененко П.П. Історія економічних учень : навчальний посібник / П.П. Несененко, О. А. Артеменко. Одеса : ОНЕУ : ФОП Гуляєва В.М., 2017. 448 с.

6. Якобчук В.П. Історія економіки та економічної думки : Навч. посібник / В. П. Якобчук, Ю. В. Богоявленська, Є. В. Тищенко. Київ: ЦУЛ, 2019. 476 с.

7. Koziuk V. Typology of welfare state, quality of institutions and environmental goods in post-socialist countries / V. Koziuk, Yu. Hayda, O. Shymanska // *Journal of European Economy*, Vol. 18, № 1 (68), January–March 2019, P. 3-19. URL: <http://jeej.tneu.edu.ua/index.php/enjee/article/view/1358>.

8. Koziuk V. Independence of Central Banks, Inflation and Fractionalization of Society in Post-socialist Countries / Victor Koziuk // *Journal of European Economy*, Vol. 18, № 2 (69), April–June, 2019, P. 226-24. URL: <http://jeej.tneu.edu.ua/index.php/enjee/article/view/1379>.

9. Koziuk V. Institutional barriers to the anti-inflation efficiency of independent central banks: a political-economic analysis / Victor Koziuk // Journal of European Economy, Vol. 19, № 2 (73), April–June, 2020, P. 203-223. URL: <http://jeej.tneu.edu.ua/index.php/enjee/issue/view/JEE>.

10. Koziuk V. Role of Gold in Foreign Exchange Reserves of Commodity Exporting Countries / Victor Koziuk // Journal of European Economy, Vol. 20, № 2 (77), April–June, 2021, P. 211-232. URL: <http://jeej.wunu.edu.ua/index.php/enjee/article/view/1504/1495>.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Офіційний сайт Національного Банку України:
<http://www.bank.gov.ua>.

2. Офіційний портал Кабінету Міністрів України:
<http://www.kmu.gov.ua>.

3. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: <http://www.me.gov.ua>.

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України:
<http://www.minfin.gov.ua>.

5. Офіційний сайт Державної Комісії з цінних паперів та фондового ринку: <http://www.ssmc.gov.ua>.

6. Офіційний сайт Державної служби статистики України:
<http://www.ukrstat.gov.ua>.